

V - Avoiding Shame: Tamar, R Eliezer, Imma Shalom

1. Ketubot 67b

The Gemara recounts another incident related to charity. **Mar Ukva had a pauper in his neighborhood, and Mar Ukva was accustomed every day to toss four dinars for him into the slot adjacent to the hinge of the door. One day the poor person said: I will go and see who is doing this service for me. That day Mar Ukva was delayed in the study hall, and his wife came with him to distribute the charity.**

When the people in the poor man's house saw that someone was turning the door, the pauper went out after them to see who it was. Mar Ukva and his wife ran away from before him so that he would not determine their identity, and they entered a certain furnace whose fire was already raked over and tempered but was still burning. Mar Ukva's legs were being singed, and his wife said to him: Raise your legs and set them on my legs, which are not burned. Understanding that only his wife was spared from burns, because she was more worthy, Mar Ukva **became distraught.** By way of explanation, **she said to him: I am normally found inside the house, and when I give charity, my assistance is ready and immediate, insofar as I distribute actual food items. Since you distribute money, which is not as readily helpful, my aid is greater than yours.**

The Gemara asks: **And what is all this?** Why did they go to such extreme lengths to avoid being discovered? The Gemara answers: It is as **Mar Zutra bar Toviya said that Rav said, and some say that Rav Huna bar Bizna said that Rabbi Shimon Ḥasida said, and some say that Rabbi Yoḥanan said in the name of Rabbi Shimon ben Yoḥai: It is preferable for a person to deliver himself into a fiery furnace so that he not whiten the face of, i.e., embarrass, his friend in public. From where do we derive this? From the conduct of Tamar, as it is written:** "And Judah said: Bring her forth, and let her be burnt. When **she was brought forth**, she sent to her father-in-law, saying: By the man, whose these are, am I with child" (Genesis 38:24–25).

The Gemara relates another incident involving Mar

מר עוקבא הוה עניא בשיבבותיה דהוה רגיל כל יומא דשדי ליה ארבעה זוזי בצינורא דדשא יום אחד אמר איזיל איחזי מאן קעביד בי ההוא טיבותא ההוא יומא נגהא ליה למר עוקבא לבי מדרשא אתיא דביתהו בהדיה

כיון דחזיוה דקא מצלי ליה לדשא נפק בתרייהו רהוט מקמיה עיילי להווא אתונא דהוה גרופה נורא הוה קא מיקליין כרעיה דמר עוקבא אמרה ליה דביתהו שקול כרעיך אותיב אכרעאי חלש דעתיה אמרה ליה אנא שכיחנא בגויה דביתא ומקרבא אהניתי

ומאי כולי האי דאמר מר זוטרא בר טוביה אמר רב ואמרי לה אמר רב הונא בר ביזנא אמר ר"ש חסידא ואמרי לה א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי נוח לו לאדם שימסור עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים מנא לן מתמר דכתיב (בראשית לח, כה) היא מוצאת

מר עוקבא הוה עניא בשיבבותיה דהוה רגיל לשדורי ליה ארבע מאה זוזי כל מעלי

Ukva. **Mar Ukva** had another **pauper in his neighborhood**, and **Mar Ukva was accustomed to send to him four hundred dinars every year on the eve of Yom Kippur. One day he sent the money to him by the hand of his son.** The son **returned and said to him:** The poor individual **does not need** the charity. **Mar Ukva said: What did you see** that prompted you to say this? He said to him: **I saw them spilling old wine on the ground for him**, to give the room a pleasant smell. **Mar Ukva said:** If he is **pampered this much** and requires even this luxury, then he needs even more money. **He doubled the funds and sent them to him.**

יומא דכיפורא יומא חד שדרינהו ניהליה
ביד בריה אתא אמר ליה לא צריך אמר
מאי חזית חזאי דקא מזלפי ליה יין ישן
אמר מפנק כולי האי עייפינהו ושדרינהו
ניהליה

2. Sotah 10b

He continues: **Judah, who sanctified the name of Heaven in public, merited that his entire name is called by the name of the Holy One, Blessed be He**, for all the letters of the ineffable name of God are included within the name of Judah, with the addition of the letter *dalet*. **When he confessed and said: "She is more righteous than I," a Divine Voice went forth and said: You saved Tamar and her two children in her womb from being burned by the fire. By your life, i.e., in your merit, I will save three of your children from the fire. And who are they? Hananiah, Mishael, and Azariah (see Daniel, chapter 3).**

Judah said: **"She is more righteous than I [mimmenni]."** The word *"mimmenni"* can also be understood as "from me," with Judah thereby admitting that he is the father. The Gemara asks: **From where did he know** that it was in fact from him that Tamar was pregnant? The Gemara answers: **A Divine Voice went forth and said: From Me these hidden matters emerged**, and this woman will be the mother of royalty, which requires that Judah be the father.

The same verse continues: **"And he knew her [leda'atah] again no more [velo yasaf],"** seemingly indicating that Judah did not engage in sexual intercourse with Tamar again. **Shmuel the Elder, father-in-law of Rav Shmuel bar Ami, says in the name of Rav Shmuel bar Ami:** The verse actually means that **once he knew** of her that her intentions were for the sake of Heaven, **he did not desist from** engaging in sexual intercourse with her again, as it is written here: **"Velo yasaf od**

יהודה שקדש ש"ש בפרהסיא
זכה ונקרא כולו על שמו של
הקב"ה כיון שהודה ואמר צדקה
ממני יצתה בת קול ואמרה אתה
הצלת תמר ושני בניה מן האור
חי"ך שאני מציל בזכותך ג' מבניך
מן האור מאן נינהו חנניה מישאל
ועזריה

צדקה ממני מנא ידע יצתה בת
קול ואמרה ממני יצאו כבושים

(בראשית לח, כו) ולא יסף עוד
לדעתה אמר שמואל סבא חמוה
דרב שמואל בר אמי משמיה דרב
שמואל בר אמי כיון שידעה שוב
לא פסק ממנה כתיב הכא ולא
יסף עוד לדעתה וכתוב התם
(דברים ה, יט) קול גדול ולא יסף

leda'atah," and it is written there at the giving of the Torah: "These words the Lord spoke unto all your assembly in the mount out of the midst of the fire, of the cloud, and of the thick darkness, **with a great voice and it went on no more [velo yasaf]**" (Deuteronomy 5:18), which is interpreted to mean: A great voice that did not cease.

3. Bava Metzia 59a-b

I

And Mar Zutra bar Toviyya says that Rav says; and some say Rav Ḥana bar Bizna says that Rabbi Shimon Ḥasida says; and some say Rabbi Yoḥanan says in the name of Rabbi Shimon ben Yoḥai: It is more comfortable for a person to cast himself into a fiery furnace, than to humiliate another in public to avoid being cast into the furnace. From where do we derive this? From Tamar, as it is written: "And Judah said: Bring her forth, and let her be burnt. **When she was brought forth, she sent to her father-in-law,** saying: I am pregnant by the man to whom these belong. And she said: Examine these, whose are these, the signet, and the cords, and the staff?" (Genesis 38:24–25).

...

II Rav says: A person must always be careful about mistreatment of his wife. Since her tear is easily elicited, punishment for her mistreatment is immediate.

Rabbi Elazar says: Since the day the Temple was destroyed the gates of prayer were locked, and prayer is not accepted as it once was, as it is stated in lament of the Temple's destruction: "Though I plead and call out, He shuts out my prayer" (Lamentations 3:8). Yet, despite the fact that the gates of prayer were locked with the destruction of the Temple, the gates of tears were not locked, and one who cries before God may rest assured that his prayers will be answered, as it is stated: "Hear my prayer, Lord, and give ear to my pleading, keep not silence at my tears" (Psalms 39:13).

And Rav says: anyone who follows the counsel of his wife descends into Gehenna, as it is stated: "But there was none like Ahab, who did give himself over to do that which was evil in the sight of the Lord, whom Jezebel his wife incited" (I Kings 21:25). **Rav Pappa said to Abaye:** But don't people say a popular proverb: If your wife is short, stoop and whisper to her and consult with her? The Gemara answers: This is not difficult, as this statement of Rav instructs that one not follow her counsel in general matters; and that proverb instructs that one follow her counsel in household matters. The Gemara

I

(ואמר) מר זוטרא בר טובייה אמר רב ואמרי לה אמר רב חנא בר ביזנא אמר ר"ש חסידא ואמרי לה א"ר יוחנן משום רשב"י
נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבריו ברבים
מנ"ל מתמר
דכתיב (בראשית לח, כה) היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה

...

II

אמר רב לעולם יהא אדם זהיר באונאת אשתו שמתוך שדמעתי מצויה אונאתה קרובה
א"ר אלעזר מיום שנחרב בית המקדש ננעלו שערי תפלה שנאמר (איכה ג, ח) גם כי אזעק ואשוע שתי תפילתי ואע"פ ששערי תפלה ננעלו ושערי דמעות לא ננעלו שנאמר (תהלים לט, יג) שמעה תפילתי ה' ושועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש
ואמר רב כל ההולך בעצת אשתו נופל בגיהנם שנאמר (מלכים א כא, כה) רק לא היה כאחאב וגו'
א"ל רב פפא לאב"י והא אמרי אינשי איתתך גוצא גחין ותלחוש לה לא קשיא הא במילי דעלמא והא במילי דביתא
לישנא אחרינא הא במילי דשמיא והא במילי דעלמא
...
(וא"ר) חלבו לעולם יהא אדם זהיר

presents **another version** of this distinction: **This** statement of Rav maintains that one should not follow her counsel **in divine matters**; and that proverb maintains that one should follow her counsel **in general matters**.

... **And Rabbi Helbo says: A person must always be careful about sustaining the honor of his wife, as blessing is found in a person's house only because of his wife, as it is stated in allusion to this: "And he dealt well with Abram for her sake, and he had sheep and oxen" (Genesis 12:16). And that is what Rava said to the residents of Mehoza, where he lived: Honor your wives, so that you will become rich.**

III Apropos the topic of verbal mistreatment, **we learned** in a mishna **there** (*Kelim* 5:10): If **one cut** an earthenware oven widthwise **into segments, and placed sand between each and every segment, Rabbi Eliezer deems it ritually pure**. Because of the sand, its legal status is not that of a complete vessel, and therefore it is not susceptible to ritual impurity. **And the Rabbis deem it ritually impure**, as it is functionally a complete oven.

And this is the oven of akhnai. What akhnai? Rav Yehuda said that Shmuel said: **because they surrounded (it/him) with words like this snake, and deemed it impure.**

The Sages taught: **On that day, Rabbi Eliezer answered all possible answers in the world to support his opinion, but the Rabbis did not accept his explanations from him.**

Rabbi Eliezer **said to them: If the halakha is in accordance with my opinion, this carob tree will prove it. The carob tree was uprooted from its place one hundred cubits, and some say four hundred cubits. The Rabbis said to him: One does not cite halakhic proof from the carob tree. Rabbi Eliezer then said to them: If the halakha is in accordance with my opinion, the stream will prove it. The water in the stream turned backward and began flowing in the opposite direction. They said to him: One does not cite halakhic proof from a stream.**

Rabbi Eliezer **then said to them: If the halakha is in accordance with my opinion, the walls of the study hall will prove it. The walls of the study hall leaned inward and began to fall. Rabbi Yehoshua scolded the walls and said to them: If Torah scholars are contending with each other in matters of halakha, what is the nature of your involvement in this dispute?** The Gemara relates: The walls **did not fall because of the deference due Rabbi Yehoshua, but they did not straighten because of the deference due Rabbi Eliezer, and**

בכבוד אשתו שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו שנאמר (בראשית יב, טז) ולאברם הטיב בעבורה והיינו דאמר להו רבא לבני מחוזא אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו

III

תנן התם חתכו חוליות ונתן חול בין חוליא לחוליא ר"א מטהר וחכמים מטמאין

זה הוא תנור של עכנאי מאי עכנאי

אמר רב יהודה אמר שמואל שהקיפו דברים כעכנאי זו וטמאוהו

תנא באותו היום השיב רבי אליעזר כל תשובות שבעולם ולא קיבלו הימנו

אמר להם אם הלכה כמותי חרוב זה יוכיח נעקר חרוב ממקומו מאה אמה ואמרי לה ארבע מאות אמה אמרו לו אין מביאין ראיה מן החרוב

חזר ואמר להם אם הלכה כמותי אמת המים יוכיחו חזרו אמת המים לאחוריהם אמרו לו אין מביאין ראיה מאמת המים

חזר ואמר להם אם הלכה כמותי כותלי בית המדרש יוכיחו הטו כותלי בית המדרש ליפול גער בהם רבי יהושע אמר להם אם תלמידי חכמים מנצחים זה את זה בהלכה אתם מה טיבכם לא נפלו מפני כבודו של רבי יהושע ולא

they still remain leaning.

Rabbi Eliezer then said to them: If the *halakha* is in accordance with my opinion, Heaven will prove it. A Divine Voice emerged from Heaven and said: Why are you differing with Rabbi Eliezer, as the *halakha* is in accordance with him in every place?

Rabbi Yehoshua stood on his feet and said: It is written: "It is not in heaven" (Deuteronomy 30:12). The Gemara asks: What is the relevance of the phrase "It is not in heaven" in this context? Rabbi Yirmeya says: Since the Torah was already given at Mount Sinai, we do not regard a Divine Voice, as You already wrote at Mount Sinai, in the Torah: "After a majority to incline" (Exodus 23:2).

Rabbi Natan encountered Elijah the prophet and said to him: What did the Holy One, Blessed be He, do at that time, when Rabbi Yehoshua issued his declaration? Elijah said to him: The Holy One, Blessed be He, smiled and said: My children have triumphed over Me; My children have triumphed over Me.

IV The Sages said: On that day, the Sages brought all the ritually pure items deemed pure by the ruling of Rabbi Eliezer and burned them in fire, and the Sages reached a consensus in his regard and ostracized him. And the Sages said: Who will go and inform him of his ostracism? Rabbi Akiva, his beloved disciple, said to them: I will go, lest an unseemly person go, and he would thereby destroy the entire world.

What did Rabbi Akiva do? He wore black and wrapped himself in black, and sat before Rabbi Eliezer at a distance of four cubits. Rabbi Eliezer said to him: Akiva, what is different about today from other days? Rabbi Akiva said to him: My teacher, it appears to me that your colleagues are distancing themselves from you. Rabbi Eliezer too, rent his garments and removed his shoes, and he dropped from his seat and sat upon the ground. His eyes shed tears, and as a result the entire world was afflicted: One-third of its olives were afflicted, and one-third of its wheat, and one-third of its barley. And some say that even dough kneaded in a woman's hands spoiled. The Sages taught: There was great anger on that day, as any place that Rabbi Eliezer fixed his gaze was burned.

IV And even Rabban Gamliel, the *Nasi* of the Sanhedrin at Yavne, was coming on a boat at the time, and a large wave swelled over him and threatened to drown him. Rabban Gamliel said: It seems to me that this is only for the sake of

זקפו מפני כבודו של ר"א ועדיין מטיין
ועומדין

חזר ואמר להם אם הלכה כמותי מן
השמים יוכיחו
יצאתה בת קול ואמרה מה לכם אצל
ר"א שהלכה כמותו בכ"מ

עמד רבי יהושע על רגליו ואמר (דברים
ל, יב) לא בשמים היא
מאי לא בשמים היא אמר רבי ירמיה
שכבר נתנה תורה מהר סיני אין אנו
משגיחין בבת קול שכבר כתבת בהר
סיני בתורה (שמות כג, ב) אחרי רבים
להטות

אשכחיה רבי נתן לאליהו
א"ל מאי עביד קוב"ה בההיא שעתא
א"ל קא חייך ואמר נצחוני בני נצחוני
בני

IV

אמרו אותו היום הביאו כל טהרות
שטיהר ר"א ושרפום באש ונמנו עליו
וברכוהו
ואמרו מי ילך ויודיעו
אמר להם ר"ע אני אלך שמא ילך אדם
שאינו הגון ויודיעו ונמצא מחריב את כל
העולם כולו

מה עשה ר"ע
לבש שחורים ונתעטף שחורים וישב
לפניו ברחוק ארבע אמות
אמר לו ר"א עקיבא מה יום מיומים
אמר לו רבי כמדומה לי שחבירים
בדילים ממך
אף הוא קרע בגדיו וחלץ מנעליו ונשמט
וישב על גבי קרקע זלגו עיניו דמעות
לקה העולם שלישי בזיתים ושליש
בחטים ושליש בשעורים ויש אומרים
אף בצק שבידי אשה טפח
תנא אך גדול היה באותו היום שבכל
מקום שנתן בו עיניו ר"א נשרף

IV

Rabbi Eliezer ben Hyrcanus. Rabban Gamliel stood on his feet and said: Master of the Universe, it is revealed and known before You that neither was it for my honor that I acted when ostracizing him, nor was it for the honor of the house of my father that I acted; rather, it was for Your honor, so that disputes will not proliferate in Israel. In response, the sea calmed from its raging.

Imma Shalom, the wife of Rabbi Eliezer, was the sister of Rabban Gamliel. From that incident forward, she would not allow Rabbi Eliezer to lower his head and recite the *taḥanun* prayer. A certain day was around the day of the New Moon, and she inadvertently substituted a full thirty-day month for a deficient twenty-nine-day month, i.e., she thought that it was the New Moon, when one does not lower his head in supplication, but it was not. Some say that a pauper came and stood at the door, and she took bread out to him.

When she returned, she found him and saw that he had lowered his head in prayer. She said to him: Arise, you already killed my brother. Meanwhile, the sound of a *shofar* emerged from the house of Rabban Gamliel to announce that the *Nasi* had died. Rabbi Eliezer said to her: From where did you know? She said to him: This is the tradition that I received from the house of the father of my father: All the gates are locked, except for the gates of prayer for victims of verbal mistreatment.

ואף ר"ג היה בא בספינה
עמד עליו נחשול לטבעו אמר כמדומה
לי שאין זה אלא בשביל ר"א בן
הורקנוס
עמד על רגליו ואמר רבונו של עולם
גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי
ולא לכבוד בית אבא עשיתי אלא
לכבודך שלא ירבו מחלוקות בישראל
נח הים מזעפו

אימא שלום דביתהו דר"א אחתיה
דר"ג הואי
מההוא מעשה ואילך לא הוה שבקה
ליה לר"א למיפל על אפיה
ההוא יומא ריש ירחא הוה ואיחלף לה
בין מלא לחסר
איכא דאמרי אתא עניא וקאי אבבא
אפיקא ליה ריפתא

אשכחתייה דנפל על אנפיה אמרה ליה
קום קטלית לאחי
אדהכי נפק שיפורא מבית רבן גמליאל
דשכיב
אמר לה מנא ידעת
אמרה ליה כך מקובלני מבית אבי אבא
כל השערים ננעלים חוץ משערי אונאה

4. Shabbat 116a-b

Imma Shalom, R. Eliezer's wife, was R. Gamaliel's sister. Now, a certain philosopher lived in his vicinity, and he bore a reputation that he did not accept bribes. They wished to expose him, so she brought him a golden lamp, went before him, [and] said to him, 'I desire that a share be given me in my [deceased] father's estate.' 'Divide,' ordered he. Said he [R. Gamaliel] to him, 'It is decreed for us, Where there is a son, a daughter does not inherit.' [He replied], 'Since the day that you were exiled from your land the Law of Moses has been superseded and another book given, wherein it is written, 'A son and a daughter inherit equally.' The next day, he [R.

אימא שלום דביתהו דרבי אליעזר אחתיה
דרבן גמליאל הואי. הוה ההוא פילוסופא
בשבבותיה דהוה שקיל שמא דלא מקבל
שוחדא. בעו לאחוכי ביה; אעיילא ליה
שרגא דדהבא, ואזול לקמיה, אמרה ליה:
בעינא דניפלגי לי בנכסי דבי נשי. אמר
להו: פלוגו. אמר ליה כתיב לן: במקום
ברא ברתא לא תירות. אמר ליה: מן יומא
דגליתון מארעכון איתנטלית אורייתא
דמשה, ואיתיהיבת עוון גליון, וכתב ביה:
ברא וברתא כחדא ירתון. למחר הדר עייל
ליה איהו חמרא לובא. אמר להו: שפילית

<p>Gamaliel] brought him a Lybian ass. Said he to them, 'Look at the end of the book, wherein it is written, I came not to destroy the Law of Moses nor to add to the Law of Moses, and it is written therein, A daughter does not inherit where there is a son. Said she to him, 'Let thy light shine forth like a lamp.' Said R. Gamaliel to him, 'An ass came and knocked the lamp over!</p>	<p>לסיפיה דעוון גליון וכתב ביה: אנא לא למיפחת מן אורייתא דמשה אתיתי [ולא] לאוספי על אורייתא דמשה אתיתי. וכתביב ביה: במקום ברא ברתא לא תירות. אמרה ליה: נהור נהוריך כשרגא! - אמר ליה רבן גמליאל: אתא חמרא ובטש לשרגא.</p>
---	--

5. Eruvin 63a

<p>Rabbi Eliezer had a student who taught <i>halachah</i> in his presence. Rabbi Eliezer said to Imma Shalom his wife: I will be astonished if this lives out this year. And he did not live out the year. She said to him, you are a prophet(?) He said to her, I am not a prophet, nor am I the son of a prophet, but so have I received: every one who teaches <i>halachah</i> in the presence of his rabbi is liable for death.</p>	<p>ותלמיד אחד היה לו לרבי אליעזר שהורה הלכה בפניו. אמר רבי אליעזר לאימא שלום אשתו: תמיה אני אם יוציא זה שנתו. ולא הוציא שנתו. אמרה לו: נביא אתה? אמר לה: לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי, אלא כך מקובלני: כל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה.</p>
--	---

IV - Rachel, Lacob, and Leah: Dignity and the Third Wheel

1. Sanhedrin 22b

<p>It is taught in a <i>baraita</i>: A man dies only to his wife, i.e., it is primarily she who suffers the pain and sadness resulting from his death, and a woman dies only to her husband. A man dies only to his wife, as it is stated: “And Elimelech, Naomi’s husband, died” (Ruth 1:3), and a woman dies only to her husband, as it is stated in Jacob’s parting words to Joseph: “And as for me, when I came from Paddan, Rachel died on me” (Genesis 48:7).</p>	<p>תנא אין איש מת אלא לאשתו ואין אשה מתה אלא לבעלה אין איש מת אלא לאשתו שנאמר (רות א, ג) וימת אלימלך איש נעמי ואין אשה מתה אלא לבעלה שנאמר (בראשית מח, ז) ואני בבאי מפדן מתה עלי רחל:</p>
---	---

2. Megillah 13(a)-b

<p>...as it is written: “Esther had not yet made known her kindred nor her people” (Esther 2:20).</p> <p>§ Rabbi Elazar said: What is the meaning of that which is written: [13b] “He withdraws not His eyes from the righteous; but with kings upon the throne He establishes them forever, and they are exalted” (Job 36:7)? This teaches that in reward for the modesty shown by Rachel she merited that Saul, who was also modest, should descend from her, and in reward for the modesty shown by Saul, he merited that Esther should descend from him.</p> <p>What was the modesty shown by Rachel? It is as it is written: “And Jacob told Rachel that he was her father’s brother, and that he was Rebecca’s son” (Genesis 29:12). Was he in fact her father’s brother? But wasn’t he the son of her father’s sister?</p> <p>Rather, it must be understood that when Jacob met Rachel, he said to her: Will you marry me? She said to him: Yes, but my father, Laban, is a swindler, and you will not be able to outwit him. He said to her: I am his brother in deception. She said to him: But is it really permitted for the righteous to be involved in deception? He said to her: Yes, it is permitted when dealing with deceptive individuals, as the verse states: “With the pure you will show yourself pure, and with the perverse you will show yourself subtle” (II Samuel 22:27), indicating that one should deal</p>	<p>... דכתיב אין אסתר מגדת מולדתה וגו'</p> <p>אמר רבי אלעזר מאי דכתיב [יג:]: (איוב לו, ז) לא יגרע מצדיק עיניו בשכר צניעות שהית' בה ברחל זכתה ויצא ממנה שאול ובשכר צניעות שהיה בו בשאול זכה ויצאת ממנו אסתר</p> <p>ומאי צניעות היתה בה ברחל דכתיב (בראשית כט, יב) ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא וכי אחי אביה הוא והלא בן אחות אביה הוא</p> <p>אלא אמר לה מינסבא לי אמרה ליה אין מיהו אבא רמאה הוא ולא יכלת ליה אמר לה אחיו אנא ברמאות אמרה ליה ומי שרי לצדיקי לסגויי ברמיותא אמר לה אין (שמואל ב כב, כז) עם נבר</p>
--	---

<p>with others in the manner appropriate for their personality.</p> <p>Jacob then said to her: What is the deception that he will plan to carry out and I should be prepared for? Rachel said to him: I have a sister who is older than I, and he will not marry me off before her, and will try to give you her in my place. So Jacob gave her certain distinguishing signs that she should use to indicate to him that she was actually Rachel and not her sister.</p> <p>When the wedding night arrived, and Laban planned to switch the sisters, Rachel said to herself: Now my sister will be embarrassed, for Jacob will ask her for the signs and she will not know them. So she gave them to her. And this is as it is written: "And it came to pass, that in the morning, behold, it was Leah" (Genesis 29:25). Does this imply by inference that until now she was not Leah? Rather, due to the distinguishing signs that Rachel had given to Leah, he did not know until now, when it was light outside, that she was Leah. Therefore, Rachel merited that Saul should descend from her, due to her act of modesty in not revealing to Jacob that she had shown the signs to Leah.</p> <p>And what was the modesty shown by Saul? As it is written: "But of the matter of the kingdom, of which Samuel spoke, he did not tell him" (I Samuel 10:16). Saul expressed his modesty by not revealing Samuel's promise that he would be king, and thereby merited that Esther would descend from him. Similarly, Rabbi Elazar said: When the Holy One, Blessed be He, assigns greatness to a person, He assigns it to his sons and to his son's sons for all generations, as it is stated: "He withdraws not his eyes from the righteous; but with kings upon the throne He establishes them forever, and they are exalted" (Job 36:7). And if he becomes arrogant due to this, the Holy One, Blessed be He, lowers him in order to humble him, as it is stated in the next verse: "And if they are bound in chains, and are held in cords of affliction, then He declares unto them their work, and their transgressions, that they have behaved proudly" (Job 36:8–9).</p>	<p>תתבר ועם עקש תתפל אמר לה ומאי רמיותא אמרה ליה אית לי אחתא דקשישא מינאי ולא מנסיב לי מקמה מסר לה סימנים</p> <p>כי מטא ליליא אמרה השתא מינספא אחתאי מסרתינהו ניהלה והיינו דכתיב (בראשית כט, כה) ויהי בבקר והנה היא לאה מכלל דעד השתא לאו לאה היא אלא מתוך סימנין שמסרה רחל ללאה לא הוה ידע עד השתא לפיכך זכתה ויצא ממנה שאול</p> <p>ומה צניעות היתה בשאול דכתיב (שמואל א י, טז) ואת דבר המלוכה לא הגיד לו אשר אמר שמואל זכה ויצאת ממנו אסתר ואמר רבי אלעזר כשהקב"ה פוסק גדולה לאדם פוסק לבניו ולבני בניו עד סוף כל הדורות שנאמר (איוב לו, ז) וישיבם לנצח ויגבהו (וגו') ואם הגיס דעתו הקב"ה משפילו שנאמר (איוב לו, ח) ואם אסורים בזקים וגו'</p>
--	---

3. SheLa”H, Aseret HaDibrot, Shevuot, Torah Ohr, chapter 2

<p>The KBH commanded that the oral Torah not be written. And the reason is that the KBH gave in it signs to Israel, almost as if it were like the way Jacob gave signs to Rachel so that they would not trick him</p>	<p>והקדוש ברוך הוא צוה תורה שבעל פה לא תכתוב הגה"ה, והטעם, כי הקדוש ברוך הוא נתן בזה סימנים לישראל להבדיל כדרך שנתן יעקב סימנים לרחל כדי שלא</p>
---	--

(Megillah 13b). And so it is written about the Torah, "For endowing the simple with shrewdness. . . ." (Proverbs 1:4). The idea is so that the nations of the world should not copy it. Because it was clear to Him, blessed, that they would copy the written torah and say "it's ours." But in the future the KBH will ask and he will say, "in whose hands are the signs that I gave over from mouth to mouth? That is the one of mine." And then Israel will come with their signs.

ירמאו אותו (מגילה יג, ב). וכן כתיב אצל התורה (משלי א, ד), לתת לפתאים ערמה. והענין, בשביל אומות העולם שלא יעתיקו אותה, כי גלוי וידוע לפניו יתברך שיעתיקו תורה שבכתב ויאמרו שלנו הוא. אבל לעתיד ישאל הקדוש ברוך הוא ויאמר ביד מי הם הסימנים שמסרתי מפה אל פה, זהו משלי. ואז יבואו ישראל בסימניהם.

4. Kallah Rabbati chapter 3

BARAITHA. Subordinate your will to the will of your neighbour, for so Rachel acted towards Leah and David towards Saul.

GEMARA. As it is written, *And Jacob told Rachel that he was her father's brother, and that he was Rebekah's son.*¹¹³ Gen. 29, 12. But was he not the son of her father's sister? What it means is this: He said to her, 'Will you marry me?' She replied, 'I have a sister who is older than I and [my father] will marry her to you because he is a trickster'. He said, 'I am a trickster like him'; as it is stated, *With the merciful Thou dost show Thyself merciful ... and with the crooked Thou dost show Thyself subtle.*¹¹⁴ Ps. 18, 26f. So he gave her a token.¹¹⁵ *By which Laban's fraud would be exposed.* When [Laban] brought Leah [to the bridal chamber], Rachel said, 'Now she will be put to shame'. What did she do? She handed the tokens to her, and consequently [it is written], *And it came to pass in the morning that, behold, it was Leah.*¹¹⁶ Gen. 29, 25. Was she then Rachel until then? Because of the tokens that were between them he did not recognize her [as Leah].¹¹⁷ *The source of this passage is Meg. 13b (Sonc. ed., p. 77).* As for David's [subordination] to Saul, we have a tradition:¹¹⁸ *Cf. ibid. 14a (Sonc. ed., p. 83).* Whoever is anointed from a cruse of oil,¹¹⁹ *The cruse, being fragile, is a symbol of a short reign; the horn, being of durable substance, is a symbol of a long reign.* his royalty will not be prolonged, but whosoever is anointed from a horn, his royalty will be prolonged. Although [David] knew that eventually he would become king, he would not tell [Saul for fear of] pushing him aside.

ברייתא העבר רצונך מפני רצון חברך שכך עשתה רחל ללאה ודוד לשאול:
[גמ'] דכתיב ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא וכי בן רבקה הוא והלא בן אחות אביה [הוא אלא] אמר לה תתקדש לי אמרה ליה אית לי אחתא דקשישא מינאי ומנסיב לה ניהלך משום דרמאי הוא אי"ל אנא רמאי כוותיה עם חסיד תתחסד [וגו'] ועם עקש תתפתל מסר לה סימן כיון דעיילא ללאה אמרה השתא מיכספא מה עשתה מסרה לה סימנין ומתוך כך ויהי בבקר והנה היא לאה אטו עד השתא רחל היא. אלא מתוך סימנין שהיו ביניהן לא הכיר בה. ודוד לשאול גמירי כל הנמשח בפך מלכותו פוסקת וכל הנמשח בקרן מלכותו קיימת והוא ידע דסופיה למימלך ולא אמר למדחיה:

5. Bava Batra 123a

§ Rabbi Ḥelbo asked Rabbi Shmuel bar Naḥmani: **What did Jacob see that he took the status as firstborn from Reuben and gave it to Joseph?** The Gemara wonders: What does he mean, **what did he see?** The matter is **written** explicitly: **“But, inasmuch as he defiled his father’s couch,** his birthright was given to the sons of Joseph” (I Chronicles 5:1). **Rather,** Rabbi Ḥelbo’s question was: **What did he see that he gave it specifically to Joseph?**

Rabbi Shmuel bar Naḥmani answered Rabbi Ḥelbo: **I will tell you a parable. To what is this matter comparable? To a homeowner who raised an orphan in his home. Eventually, that orphan became wealthy and said: I will provide benefit to the homeowner from my property.** Similarly, since Joseph sustained Jacob in Egypt for a number of years, Jacob saw fit to repay the kindness. Rabbi Ḥelbo **said to him: And if Reuben did not sin,** would Jacob **not have provided any benefit to Joseph?** It cannot be that Jacob repaid Joseph only as a result of Reuben’s sin.

Rather, doesn’t your teacher Rabbi Yonatan say like this: It was appropriate for the child receiving the status of firstborn to emerge from Rachel, as it is written: “These are the generations of Jacob, Joseph” (Genesis 37:2), indicating that Joseph was Jacob’s primary progeny. **But Leah advanced** ahead of Rachel **with** appeals for **mercy,** i.e., with prayer, and thereby earned the status as firstborn for her firstborn. **But because of the modesty that Rachel possessed, the Holy One, Blessed be He, returned** the status as firstborn **to her.** This is why Jacob gave the status as firstborn to Joseph.

The Gemara explains this answer: **What** does it mean that **Leah advanced** ahead of Rachel **with mercy?** **As it is written: “And Leah’s eyes were weak [rakkof]”** (Genesis 29:17). **What** is the meaning of **“rakkof”?** **If we say** that her eyes were **literally weak,** is it **possible** that the verse would say that? **The verse there did not speak to the disparagement of even a non-kosher animal, as it is written: “From the pure animals and from the animals that are lacking purity”** (Genesis 7:8). The verse states: “That are lacking purity” rather than stating explicitly and disparagingly: That are impure. If that is so with regard to animals, **did the verse speak here to the disparagement of the righteous? Rather, Rabbi Elazar says:** The term alludes to the fact **that her gifts,** i.e., the gifts given to her descendants, e.g., the priesthood and the monarchy, **were long-lasting [arukkof],** as they were passed

בעא מיניה ר' חלבו מרבי שמואל בר נחמני מה ראה יעקב שנטל בכורה מראובן ונתנה ליוסף מה ראה ובחללו יצועי אביו כתיב אלא מה ראה שנתנה ליוסף

אמשול לך משל למה הדבר דומה לבעל הבית שגדל יתום בתוך ביתו לימים העשיר אותו יתום ואמר אהניו לבעל הבית מנכסי א"ל ואי לאו דחטא ראובן לא מהני ליה ליוסף ולא מדעם

אלא ר' יונתן רבך לא כך אמר ראוייה היתה בכורה לצאת מרחל דכתיב (בראשית לז, ב) אלה תולדות יעקב יוסף אלא שקדמתה לאה ברחמים ומתוך צניעות שהיתה בה ברחל החזירה הקב"ה לה

מאי קדמתה לאה ברחמים דכתיב (בראשית כט, יז) ועיני לאה רכות מאי רכות אילימא רכות ממש אפשר בגנות בהמה טמאה לא דבר הכתוב דכתיב (בראשית ז, ח) מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה בגנות צדיקים דבר הכתוב אלא א"ר אלעזר שמתנותיה ארוכות

down from generation to generation.

Rav says that there is a different explanation of the verse: **Actually**, the verse means that her eyes **were literally weak**, and this is **not a denigration of her but a praise of her**. **As she would hear people at the crossroads**, coming from the land of Canaan, **who would say: Rebecca has two sons**, and her brother **Laban has two daughters**; the **older** daughter will be married to the **older** son, and the **younger** daughter will be married to the **younger** son.

Rav continues: **And she would sit at the crossroads and ask: What are the deeds of the older son?** The passersby would answer: **He is an evil man**, and he **robs people**. She would ask: **What are the deeds of the younger son?** They would answer: He is **“a quiet man, dwelling in tents”** (Genesis 25:27). **And** because she was so distraught at the prospect of marrying the evil brother, **she would cry** and pray for mercy **until her eyelashes fell out**. Since the weakness of her eyes was due to this cause, characterizing her eyes as weak constitutes praise. This is Leah's prayer for mercy to which Rabbi Yonatan referred.

The Gemara comments: **And** her desire not to marry Esau is the basis of that **which is written: “And the Lord saw that Leah was hated**, and He opened her womb” (Genesis 29:31). **What** is the meaning of **“hated”**? **If we say** that she was **literally hated**, is it **possible?** The verse there **did not speak to the disparagement of even a non-kosher animal**, so **did the verse here speak to the disparagement of the righteous?** Rather, the Holy One, **Blessed be He**, saw that the behavior of Esau was hated by her, and therefore: **“And He opened her womb.”**

The Gemara now explains the second part of Rabbi Yonatan's explanation: **And what** was a demonstration of the **modesty that Rachel possessed?** **As it is written: “And Jacob told Rachel that he was her father's brother, and that he was Rebecca's son”** (Genesis 29:12). The Gemara asks: **But isn't he the son of her father's sister?** Why did he say that he was her father's brother? **Rather**, Jacob and Rachel had the following exchange: Jacob **said to Rachel: Will you marry me?** Rachel **said to him: Yes, but my father is a deceitful person, and you cannot defeat him.**

Jacob **said to her: What is his method of deceit** of which I need be aware? Rachel **said to him: I have a sister who is older than me, and he will not marry me off before he marries her off**, even

רב אמר לעולם רכות ממש ולא גנאי הוא לה אלא שבח הוא לה שהיתה שומעת על פרשת דרכים בני אדם שהיו אומרים שני בנים יש לה לרבקה שתי בנות יש לו ללבן גדולה לגדול וקטנה לקטן והיתה יושבת על פרשת דרכים ומשאלת גדול מה מעשיו איש רע הוא מלסטם בריות קטן מה מעשיו (בראשית כה, כז) איש תם יושב אוהלים והיתה בוכה עד שנשרו ריסי עיניה

והיינו דכתיב (בראשית כט, לא) וירא ה' כי שנאה לאה מאי שנאה אילימא שנאה ממש אפשר בגנות בהמה טמאה לא דבר הכתוב בגנות צדיקים דבר הכתוב אלא ראה הקב"ה ששנואין מעשה עשו בפניה ויפתח את רחמה

ומאי צניעות היתה בה ברחל דכתיב (בראשית כט, יב) ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא וכי בן רבקה הוא והלא בן אחות אביה הוא אלא אמר לה מינסבת לי אמרה ליה אין מיהו אבא רמאה הוא ולא יכלת ליה

אמר לה מאי רמאותיה אמרה ליה אית לי אחתא דקשישא מינאי ולא מנסבא לי מקמה אמר לה אחיו אני ברמאות [א"ל] ומי שרי להו לצדיקי לסגויי ברמאותא אין

if he promises that he will do so. Jacob **said to her: I am his brother**, i.e., equal, **in deceit**, and he will not be able to deceive me. That is why Jacob said that he was “her father’s brother.” Rachel **said to him: But is it permitted for the righteous to act deceitfully?** Jacob answered her: **Yes**, in certain circumstances. As the verse states concerning God: **“With the pure You show Yourself pure; and with the crooked You show Yourself subtle”** (II Samuel 22:27). Therefore, to counter Laban’s deceit, Jacob **gave** Rachel secret **signs** to prove to him that she was the one marrying him.

Laban did in fact attempt to have Jacob marry Leah instead of marrying Rachel. **When** Laban’s associates **were bringing Leah up** to the wedding canopy to marry Jacob, Rachel **thought: Now my sister will be humiliated** when Jacob discovers that she is the one marrying him. Therefore, Rachel **gave** the signs **to** Leah. **And this is as it is written: “And it came to pass in the morning that, behold, it was Leah”** (Genesis 29:25). This verse is difficult, as **by inference**, should one derive **that until now she was not Leah?** Rather, through the signs that **Jacob gave to Rachel and that she gave to Leah, he did not know it was she until that moment.** This is the modesty of Rachel to which Rabbi Yonatan was referring.

(שמואל ב כב, כז) עם נבר
תתבר ועם עקש תתפל מסר
לה סימנין

כי קא מעיילי לה ללאה
סברה השתא מיכספא
אחתאי מסרתינהו ניהלה
והיינו דכתיב (בראשית כט,
כה) ויהי בבקר והנה היא
לאה מכלל דעד השתא לאו
לאה היא אלא מתוך סימנים
שמסר לה יעקב לרחל
ומסרתה ללאה לא הוה ידע
לה עד ההיא שעתא

III - Miss Communication

1. Kiddushin 80a-81b

(modified Koren/Sefaria transl.)

<p>Rabbi Akiva would likewise ridicule transgressors. ...</p>	<p>ר' עקיבא הוה מתלוצץ בעוברי עבירה, ...</p>
<p>Peleimu had the habit to say every day: An arrow in the eye of Satan. . . . Let the Master, i.e., Peleimu, say: Let the Merciful One rebuke the Satan.</p>	<p>פלימו הוה רגיל למימר כל יומא: גירא בעיניה דשטן. . . . לימא מר: רחמנא נגער ביה בשטן.</p>
<p>Rabbi Ḥiyya bar Ashi was accustomed to say, whenever he would fall on his face in prayer: May the Merciful One save us from the evil inclination. One day his wife heard him saying this prayer. She said: After all, it has been several years since he has withdrawn from engaging in intercourse with me. What is the reason that he says this?</p> <p>One day, while he was studying in his garden, she adorned herself and repeatedly walked past him. He said: Who are you? She said: I am Ḥaruta, a well-known prostitute, returning from my day at work. He propositioned her. She said to him: Give me that pomegranate from the top of the tree as payment. He leapt up, went, and brought it to her, and they engaged in intercourse.</p> <p>When he came home, his wife was lighting a fire in the oven. He went and sat inside it. She said to him: What is this? He said to her: Such and such an incident occurred; he told her that he engaged in intercourse with a prostitute. She said to him: It was I. He paid no attention to her, thinking she was merely trying to comfort him, until she gave him signs that it was indeed she. He said to her: I, in any event, intended to transgress. The Gemara relates: All the days of that righteous man he would fast for the transgression he intended to</p>	<p>רבי חייא בר אשי הוה רגיל כל עידן דהוה נפל לאפיה, הוה אמר: הרחמן יצילנו מיצר הרע. יומא חד שמעתינהו דביתהו, אמרה: מכדי הא כמה שני דפריש ליה מינאי, מאי טעמא קאמר הכי?</p> <p>יומא חדא הוה קא גריס בגינתיה, קשטה נפשה חלפה ותנייה קמיה.</p> <p>אמר לה: מאן את? אמרה: אנא חרותא דהדרי מיומא, תבעה, אמרה ליה: אייתי ניהליה להך רומנא דריש צוציתא, שוור אזל אתייה ניהלה. כי אתא לביתיה, הוה קא שגרא דביתהו תנורא, סליק וקא יתיב בגויה. אמרה ליה: מאי האי?</p> <p>אמר לה: הכי והכי הוה מעשה, אמרה ליה: אנא הואי.</p>

<p>commit, until he died by that death.</p>	<p>לא אשגח בה, עד דיהבה ליה סימני, אמר לה: אנא מיהא לאיסורא איכווני. כל ימיו של אותו צדיק היה מתענה, עד שמת באותה מיתה.</p>
<p>As it is taught in a <i>baraita</i> concerning a husband who nullified the vow of his wife: “Her husband has made them null; and the Lord will forgive her” (Numbers 30:13). With regard to what case is the verse speaking? Why would the woman require forgiveness if her husband has nullified her vow? It is referring to a woman who vowed to be a nazirite, and her husband heard and nullified her vow. And she did not know that her husband had nullified her vow, and she drank wine and contracted impurity from a corpse, violating her presumed vow. When Rabbi Akiva came to this verse he would cry. He said: And if with regard to one who intended to eat pork, and kosher lamb came up in his hand, like this woman who intended to violate her vow but in fact did not, the Torah nevertheless says: She requires atonement and forgiveness, all the more so does one who intended to eat pork and pork came up in his hand require atonement and forgiveness. In a similar manner, you can say that the same lesson can be derived from the verse: “Though he know it not, yet is he guilty, and shall bear his iniquity” (Leviticus 5:17). When Rabbi Akiva came to this verse he would cry. He said: And if with regard to one who intended to eat permitted fat, and forbidden fat mistakenly came up in his hand, the Torah states: “Though he know it not, yet is he guilty, and shall bear his iniquity,” all the more so is this true for one who intended to eat forbidden fat and forbidden fat came up in his hand. Isi ben Yehuda says with regard to the verse “Though he know it not, yet is he guilty, and shall bear his</p>	<p>דתניא: אישה הפרם וה' יסלח לה - מה הכתוב מדבר? באשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה והפר לה, והיא לא ידעה שהפר לה בעלה, והיתה שותה יין ומטמאה למתים. רבי עקיבא כי הוה מטי להאי פסוקא הוה בכי, אמר: ומה מי שנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה, אמרה תורה: צריכה כפרה וסליחה, מי שנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר - על אחת כמה וכמה! כיוצא בדבר אתה אומר: בולא ידע ואשם ונשא עונו, כשהיה רבי עקיבא מגיע לפסוק זה היה בוכה, ומה מי שנתכוין לאכול שומן ועלה בידו חלב, אמרה תורה: ולא ידע ואשם ונשא עונו, מי שנתכוין לאכול חלב ועלה בידו חלב - על אחת כמה וכמה! איסי בן יהודה אומר: ולא ידע ואשם ונשא עונו - על דבר זה ידו כל הדווים.</p>

<p>iniquity”: With regard to this matter all sufferers shall grieve, since the verse teaches that one is punished even for sinning unawares.</p>	
---	--

2. Yevamot 65b

<p>Mishnah: A man is commanded regarding procreation, but not a woman. Rabbi Yohanan ben Brokah says, regarding both of them he says “and God blessed them and God said unto them, be fruitful and multiply.”</p> <p>...</p> <p>Yehudah and Hizkiyah were twins. One was fully formed after nine months, and one at the beginning of seven. Yehudit, the wife of Rabbi Hiyya, had distress in birth. She changed her clothes and came before R Hiyya. She said: Is a woman commanded regarding procreation? He said to her: No/ She went and drank a sterilizing potion. Eventually the matter became known. He said to her, I wish you bore for me one more wombful. As the master said, Yehudah and Hiskiyah were twins. Pazi and Tavi their sisters.</p>	<p>מתני'. האיש מצווה על פריה ורביה, אבל לא האשה; רבי יוחנן בן ברוקה אומר, על שניהם הוא אומר: ויברך אותם אלהים ויאמר להם [אלהים] פרו ורבו.</p> <p>...</p> <p>יהודה וחזקיה תאומים היו, אחד נגמרה צורתו לסוף תשעה, ואחד נגמרה צורתו לתחלת שבעה; יהודית דביתהו דר' חייא הוה לה צער לידה, שנאי מנא ואתיא לקמיה דר' חייא, אמרה: אתתא מפקדא אפריה ורביה? אמר לה: לא. אזלא אשתיא סמא דעקרתא, לסוף איגלאי מילתא, אמר לה: איכו ילדת לי חדא כרסא אחריתא; דאמר מר: יהודה וחזקיה אחי, פזי וטוי אחוותא.</p>
--	---

3. Ketubot 62b-63a

This source and its parallel in Nedarim, next, are laid out per Shama Friedman in “A Good Story Deserves Retelling: The Unfolding of the Akiva Legend”
Modified Sefaria Translation

0	<p><u>Mishnah Ketubot 61b:</u> Students may leave their homes and travel in order to learn Torah without their wives' permission for up to thirty days . . .</p>	<p>התלמידים יוצאין לתלמוד תורה שלא ברשות שלשים יום</p>
1	<p>Rabbi Akiva was the shepherd of ben Kalba Savua, one of the wealthy residents of Jerusalem. The daughter of Ben Kalba Savua saw that he was humble and refined. She said to him: If I betroth myself to you, will you go to the study hall to learn Torah? He said to her: Yes. She became betrothed to him privately and sent him off to study. Her father heard this and became angry. He removed her from his house and took a vow prohibiting her from benefiting from his property.</p>	<p>ר"ע רעיא דבן כלבא שבוע הוה חזיתיה ברתייה דהוה צניע ומעלי אמרה ליה אי מקדשנא לך אזלת לבי רב אמר לה אין איקדשא ליה בצינעה ושדרתייה שמע אבוה אפקה מביתיה אדרה הנאה מנכסיה</p>

2	<p>Rabbi Akiva went and sat for twelve years in the study hall. When he came back to his house he brought twelve thousand students with him, and as he approached he heard an old man saying to his wife: For how long will you lead the life of a widow of a living man, living alone while your husband is in another place? She said to him: If he would listen to me, he would sit and study for another twelve years. When Rabbi Akiva heard this he said: I have permission to do this. He went back and sat for another twelve years in the study hall.</p>	<p>אזיל יתיב תרי סרי שנין בבי רב כי אתא אייתי בהדיה תרי סרי אלפי תלמידי שמעיה לההוא סבא דקאמר לה עד כמה קא מדברת אלמנות חיים אמרה ליה אי לדידי ציית יתיב תרי סרי שני אחריני אמר ברשות קא עבידנא הדר אזיל ויתיב תרי סרי שני אחריני בבי רב</p>
3	<p>When he came back he brought twenty-four thousand students with him. His wife heard and went out toward him to greet him. Her neighbors said: Borrow some clothes and wear them, as your current apparel is not appropriate to meet an important person. She said to them: "A righteous man understands the life of his beast" (Proverbs 12:10).</p>	<p>כי אתא אייתי בהדיה עשרין וארבעה אלפי תלמידי שמעה דביתהו הות קא נפקא לאפיה אמרו לה שיבבתא שאילי מאני לבוש ואיכסאי אמרה להו (משלי יב, י) יודע צדיק נפש בהמתו</p>
4	<p>When she came to him she fell on her face and kissed his feet. His attendants pushed her away as they did not know who she was, and he said to them: Leave her alone, as mine and yours is actually hers.</p>	<p>כי מטיא לגביה נפלה על אפה קא מנשקא ליה לכרעיה הוו קא מדחפי לה שמעיה אמר להו שבקוה שלי ושלכם שלה הוא</p>
5	<p>In the meantime her father heard that a great man came to the town. He said: I will go to him. Maybe he will nullify my vow and I will be able to support my daughter. He came to him to ask about nullifying his vow, and Rabbi Akiva said to him: Did you vow thinking that this Akiva would become a great man? He said to him: If I had believed he would know even one chapter or even one halakha I would not have been so harsh. He said to him: I am he. Ben Kalba Savua fell on his face and kissed his feet and gave him half of his money.</p>	<p>שמע אבוה דאתא גברא רבה למתא אמר איזיל לגביה אפשר דמפר נדראי אתא לגביה א"ל אדעתא דגברא רבה מי נדרת א"ל אפילו פרק אחד ואפי' הלכה אחת אמר ליה אנא הוא נפל על אפיה ונשקיה על כרעיה ויהיב ליה פלגא ממוניה</p>
6	<p>Rabbi Akiva's daughter did the same thing for ben Azzai, who was also a simple person, and she caused him to learn Torah in a similar way, by betrothing herself to him and sending him off to study. This explains the folk saying that people say: The ewe follows the ewe; the daughter's actions are the same as her mother's.</p>	<p>ברתיה דר"ע עבדא ליה לבן עזאי הכי והיינו דאמרי אינשי רחילא בתר רחילא אזלא כעובדי אמה כך עובדי ברתא</p>

4. Nedarim 50a

1	<p>Rabbi Akiva became betrothed to the daughter of bar Kalba Savua. When bar Kalba Savua heard about their betrothal, he took a vow prohibiting her from eating all of his property.</p>	<p>ר' עקיבא איתקדשת ליה ברתיה (דבר) דכלבא שבוע שמע (בר) כלבא שבוע אדרה הנאה מכל נכסיה</p>
---	---	---

X	<p>She went ahead and married Rabbi Akiva. In the winter they would sleep in a storehouse of straw, and Rabbi Akiva would gather strands of straw from her hair. He said to her: If I had the means I would place on your head a Jerusalem of Gold, a type of crown. Elijah the prophet came and appeared to them as a regular person and started calling and knocking on the door. He said to them: Give me a bit of straw, as my wife gave birth and I do not have anything on which to lay her. Rabbi Akiva said to his wife: See this man, who does not even have straw. We should be happy with our lot, as we at least have straw to sleep on. She said to him: Go and be a student of Torah.</p>	<p>אזלא ואיתנסיבה ליה בסיתוא הוה גנו בי תיבנא הוה קא מנקיט ליה תיבנא מן מזייה אמר לה אי הוואי לי רמינא ליך ירושלים דדהבא אתא אליהו אידמי להון כאנשא וקא קרי אבבא אמר להו הבו לי פורתא דתיבנא דילדת אתתי ולית לי מידעם לאגונה אמר לה ר' עקיבא לאנתתיה חזי גברא דאפילו תיבנא לא אית ליה אמרה ליה זיל הוי בי רב</p>
2	<p>He went and studied Torah for twelve years before Rabbi Eliezer and Rabbi Yehoshua. At the completion of the twelve years, he was coming home when he heard from behind his house that one wicked person was saying to his wife: Your father behaved well toward you. He was right to disinherit you. One reason is that your husband is not similar to you, i.e., he is not suitable for you. And furthermore, he has left you in widowhood in his lifetime all these years. She said to him: If he listens to me, he should be there for another twelve years. Rabbi Akiva said: Since she has given me permission through this statement, I will go back and study more. He turned back and went to the study hall, and he was there for another twelve years.</p>	<p>אזל תרתי סרי שנין קמי דר' אליעזר ור' יהושע למישלם תרתי סרי שנין קא אתא לביתיה שמע מן אחורי ביתיה דקאמר לה חד רשע לדביתיהו שפיר עביד ליך אבוך חדא דלא דמי ליך ועוד [שבקך] ארמלות חיות כולהון שנין אמרה ליה אי צאית לדילי ליהוי תרתי סרי שנין אחרנייתא אמר הוואיל ויהבת לי רשותא איהדר לאחורי הדר אזל הוה תרתי סרי שני אחרנייתא</p>
3	<p>He came back accompanied by 24,000 pairs of students. Everyone went out to greet him, as he was by then a renowned teacher, and she too arose to go out to greet him. That wicked person said to her: And to where are you going? As she was excessively poor, she was not dressed in a grand manner, as fit for the wife of one so esteemed. She said to him: “A righteous man regards the life of his beast” (Proverbs 12:10)¹;</p>	<p>אתא בעשרין וארבעה אלפין זוגי תלמידי נפוק כולי עלמא לאפיה ואף היא קמת למיפק לאפיה אמר לה ההוא רשיעא ואת להיכא אמרה ליה (משלי יב, י) יודע צדיק נפש בהמתו</p>
4	<p>She came to present herself before Rabbi Akiva, but the Sages tried to fend her off, as they were unaware of her identity. He said to them: Leave her. Mine and yours is actually hers</p>	<p>אתת לאיתחזוי ליה קא מדחן לה רבנן אמר להון הניחו לה שלי ושלכם שלה הוא</p>
5	<p>When bar Kalba Savua heard that the famous man was his son-in-law, he came before halakhic authorities and requested the dissolution of his vow, and it was</p>	<p>שמע (בר) כלבא שבוע אתא ואיתשיל על נידריה ואשתריי ואשתרי</p>

¹ ידע צדיק דין דלים רשע לא יבין דעת, Proverbs 29:7

	dissolved.	
6	Rabbi Akiva became wealthy from six things. First, from Kalba Savua . . .	מן שית מילי איעתר רבי עקיבא מן כלבא שבוע . . .

5. Mishnah Ketubot 5:6

המדיר את אשתו מתשמיש המטה,
בית שמאי אומרים, שתי שבתות. בית הלל אומרים, שבת אחת.
התלמידים יוצאין לתלמוד תורה שלא ברשות, שלשים יום.
הפועלים, שבת אחת.
העונה האמורה בתורה,
הטילין, בכל יום.
הפועלים, שתיים בשבת.
החמרים, אחת בשבת.
הגמלים, אחת לשלשים יום.
הספנים, אחת לששה חדשים, דברי רבי אליעזר:

6. Ketubot 62b

<p>§ The mishna stated: For sailors, the set interval for conjugal relations is once every six months. This is the statement of Rabbi Eliezer. Rav Berona said that Rav said: The <i>halakha</i> is in accordance with the opinion of Rabbi Eliezer. Rav Adda bar Ahava said that Rav said: This is the statement of Rabbi Eliezer, but the Rabbis say: Students may leave their homes to study Torah for as long as two or three years without permission from their wives. Rava said: The Sages relied on Rabbi Adda bar Ahava's opinion and performed an action like this themselves, but the results were sometimes fatal.</p> <p>This is as it is related about Rav Reḥumi, who would commonly study before Rava in Meḥoza: He was accustomed to come back to his home every year on the eve of Yom Kippur. One day he was particularly engrossed in the <i>halakha</i> he was studying, and so he remained in the study hall and did not go home. His wife was expecting him that day and continually said to herself: Now he is coming, now he is coming. But in the end, he did not come. She was distressed by this and a tear fell from her eye.At that exact moment, Rav Reḥumi was sitting on the roof. The roof collapsed under him and he died.</p> <p>...</p>	<p>הספנים אחת לששה חדשים דברי ר' אליעזר: אמר רב ברונא אמר רב הלכה כר"א אמר רב אדא בר אהבה אמר רב זו דברי ר' אליעזר אבל חכמים אומרים התלמידים יוצאין לת"ב וג' שנים שלא ברשות אמר רבא סמכו רבנן אדרב אדא בר אהבה ועבדי עובדא בנפשייהו כי הא דרב רחומי הוה שכיח קמיה דרבא במחוזא הוה רגיל דהוה אתי לביתיה כל מעלי יומא דכיפורי יומא חד משכתייה שמעתא הוה מסכיא דביתהו השתא אתי השתא אתי לא אתא חלש דעתה אחית דמעתא מעינה הוה יתיב באיגרא אפחית איגרא מתותיה ונח נפשיה</p> <p>...</p>
---	---

I - Whose Dignity Is At Stake? (Oct. 14)

1 TB Nedarim 66a-b

(modified Koren/Sefaria transl.)

<p>MISHNA: They may broach dissolution for a person by raising his own honor and the honor of his children. For example, they may say to him: Had you known that tomorrow people will say about you: This is the habit [vesef] of so-and-so, that he divorces his wives due to vows, and they will say about your daughters: They are daughters of divorce, or they will ask: What did their mother see to be divorced. And if the man who vowed said: Had I known it was so, I would not have vowed, it is dissolved.</p>	<p>מתני' פותחין לאדם בכבוד עצמו ובכבוד בניו אומרים לו אילו היית יודע שלמחר אומרין עליך כך היא ווסתו של פלוני מגרש את נשיו ועל בנותיך יהו אומרין בנות גרושות הן מה ראתה אמן של אלו להתגרש ואמר אילו הייתי יודע שכן לא הייתי נודר ה"ז מותר</p>
<p>If a man said: Marrying ugly so-and-so is konam for me, and she is in fact beautiful, or if, in vowing not to marry her, he called her black, and she is white, or short, and she is tall, he is permitted to her. Not because she was ugly and became beautiful, black and became white, or short and became tall, but rather, because the vow was mistaken from the outset.</p>	<p>קונם שאני נושא את פלונית כעורה והרי היא נאה שחורה והרי היא לבנה קצרה והרי היא ארוכה מותר בה לא מפני שהיא כעורה ונעשת נאה שחורה ונעשת לבנה קצרה ונעשת ארוכה אלא שהנדר טעות</p>
<p>And an incident: with regard to one who vowed against deriving benefit from the daughter of his sister, as he did not wish to marry her. And they brought her into the house of Rabbi Yishmael and he beautified her. Rabbi Yishmael said to him: My son, did you vow that you would not derive benefit from this woman? He said to him: No, and Rabbi Yishmael permitted her to him. At that time Rabbi Yishmael wept and said: The daughters of Israel are beautiful, but poverty makes them ugly. And when Rabbi Yishmael died, the daughters of Israel raised a lamentation, saying: Daughters of Israel, weep for Rabbi Yishmael. And it likewise states about Saul: "Daughters of Israel, weep over Saul, who clothed you in scarlet with other delights, who put ornaments of gold upon your apparel" (II Samuel 1:24).</p>	<p>ומעשה באחד שנדר מבת אחותו הנייה והכניסוה לבית ר' ישמעאל וייפוח אמר לו ר' ישמעאל בני מזו נדרת אמר לו לאו והתירה ר' ישמעאל באותה שעה בכה ר' ישמעאל ואמר בנות ישראל נאות הן אלא שהעניות מנוולתן וכשמת ר' ישמעאל היו בנות ישראל נושאות קינה ואומרות בנות ישראל על ר' ישמעאל בכינה וכן הוא אומר בשאול (שמואל ב א, כד) בנות ישראל על שאול בכינה</p>
<p>GEMARA: Was an incident cited to contradict what was just taught!? The mishna is incomplete and this is what it is teaching: Rabbi Yishmael says: Even if she was</p>	<p>גמ' מעשה לסתור חסורי מחסרא והכי קתני ר' ישמעאל אומר אפילו כעורה ונעשת נאה שחורה ונעשת לבנה קצרה</p>

<p>ugly and became beautiful, black and became white, short and became tall, the vow can be dissolved. An incident occurred with regard to one who vowed against having benefit from the daughter of his sister, and they brought her into Rabbi Yishmael's house and he beautified her....</p>	<p>ונעשת ארוכה מעשה באחד שנדר מבת אחותו והכניסוהו לבית ר' ישמעאל וייפוה וכו'</p>
<p>It was taught: She had a false tooth [shen totevef], which disfigured her, and Rabbi Yishmael made her a gold tooth from his own money, thereby beautifying her. When Rabbi Yishmael died, a certain eulogizer began his eulogy about him like this: Daughters of Israel, weep for Rabbi Yishmael, who clothed you.</p>	<p>[66b] תנא שן תותבת היתה לה ועשה לה רבי ישמעאל שן של זהב משלו כי שכיב רבי ישמעאל פתח עליה ההוא ספדנא הכי בנות ישראל על ר' ישמעאל בכינה המלבישכן וכו'</p>
<p>There was a certain person who said to his wife: Benefiting from me is <i>konam</i> for you until you have given Rabbi Yehuda and Rabbi Shimon your cooked food to taste, so they can see for themselves what a bad cook you are. Rabbi Yehuda tasted. He said: This is an <i>fortiori</i> inference: And what can be seen, that in order to make peace between a man and his wife, the Torah said: My name, that is written in sanctity, shall be blotted out in the waters that curse, and this is so even in a case of where it is uncertain if this will bring peace between them. I, all the more so, should waive my honor in order to bring peace to this couple. Conversely, Rabbi Shimon did not taste. He said: Let all the children of the widow die, and Shimon will not budge from his place. In other words, the husband can die and leave his wife a widow and his children orphans, and let them die too, rather than have people belittle the dignity of Torah scholars by taking such vows. And furthermore, there is another reason for my refusal: So that they should not become used to taking vows.</p>	<p>ההוא דאמר לה לדביתהו קונם שאי את נהנית לי עד שתטעימי תבשילך לרבי יהודה ולר"ש ר' יהודה טעים אמר ק"ו ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים המאררים בספק ואני על אחת כמה וכמה ר"ש לא טעים אמר ימותו כל בני אלמנה ואל יזוז שמעון ממקומו ועוד כי היכי דלא לתרגלי למינדר</p>
<p>There was a certain person who said to his wife: Benefiting from me is <i>konam</i> for you until you have spat on Rabban Shimon ben Gamliel. She came to Rabban Shimon ben Gamliel and spat on his clothing. Rav Aḥa of Difti said to Ravina: But this man intended the humiliation of Rabban Shimon ben Gamliel, which is not achieved by spitting on his clothing. Ravina said to him: Spittle on the clothing of Rabban Shimon ben</p>	<p>ההוא דאמר לדביתהו קונם שאי את נהנית לי עד שתרוקי בו ברשב"ג אתת ורקק אלבושיה א"ל רב אחא מדפתי לרבינא והא האי לזילותא קא מיכוין א"ל מירק על מני דרשב"ג זילותא רבתא היא</p>

<p>Gamliel is a great humiliation for him, and she has thereby fulfilled the vow.</p>	
<p>There was a certain person who said to his wife: Benefiting from me is <i>konam</i> for you until you show some beautiful [<i>yafeh</i>] part of you to Rabbi Yishmael, son of Rabbi Yosei. He said to his students: Perhaps her head is beautiful? They said to him: It is round [<i>segalga</i>]. Perhaps her hair is beautiful? They replied: Her hair resembles stalks of flax. Perhaps her eyes are beautiful? They are narrow [<i>terutof</i>]. Perhaps her ears are beautiful? They are double in size. Perhaps her nose is beautiful? It is stubby. Perhaps her lips are beautiful? They are thick. Perhaps her neck is beautiful? It is low and short. Perhaps her stomach is beautiful? It is swollen. Perhaps her legs are beautiful? They are as wide as a goose's. Perhaps her name is beautiful? Her name is Likhluhit. He said to them: It is fitting [<i>yafeh</i>] that she is called by the name Likhluhit, as she is dirty [<i>melukhlekhef</i>] with blemishes, and he permitted her to benefit from her husband, because she did have one beautiful feature, her fitting name.</p>	<p>ההוא דאמר לה לדביתהו קונם שאי את נהנית לי עד שתראי מום יפה שביך לר' ישמעאל בר' יוסי אמר להם שמא ראשה נאה אמרו לו סגלגל שמא שיערה נאה דומה לאניצי פשתן שמא עיניה נאות טרוטות הן שמא אזניה נאות כפולות הן שמא חוטמה נאה בלום הוא שמא שפתותיה נאות עבות הן שמא צוארה נאה שקוט הוא שמא כריסה נאה צבה הוא שמא רגליה נאות רחבות כשל אווזא שמא שמה נאה לכלוכית שמה אמר להן יפה קורין אותה לכלוכית שהיא מלוכלכת במומין ושרייה</p>
<p>There was a certain Babylonian who went up to Eretz Yisrael and married a woman there. He said to her: Cook two lentils, i.e., some lentils, for me. She cooked exactly two lentils for him. He grew angry with her. On the following day, he said to her: Cook a <i>se'a</i> [<i>geriva</i>] for me. She cooked an actual <i>se'a</i> for him. He said to her: Go and bring me two <i>butzinei</i>, intending small gourds, as <i>butzinei</i> are small gourds in the Aramaic dialect spoken in Babylonia. She went and brought him two lamps [<i>sheraggei</i>], called <i>butzinei</i> in the Aramaic dialect spoken in Eretz Yisrael. He said to her: Go and break them on the head of the <i>bava</i>. Bava ben Buta was sitting as a judge at the gate. She went and broke them on his head. He said to her: What is this you have done? She said to him: This is what my husband commanded me. He said: You fulfilled your husband's desire, may the Omnipresent bring forth from you two sons, corresponding to the two candles, like Bava ben Buta.</p>	<p>ההוא בר בבל דסליק לארעא דישראל נסיב איתתא אמר לה בשילי לי תרי טלפי בשילה ליה תרי טלפי רתח עלה למחר אמר לה בשילי לי גריוא בשילה ליה גריוא אמר לה זילי אייתי לי תרי בוציני אזלת ואייתי ליה תרי שרגי אמר לה זילי תברי יתהון על רישא דבבא הוה יתיב בבא בן בוטא אבבא וקא דאין דינא אזלת ותברת יתהון על רישיה אמר לה מה הדין דעבדת אמרה ליה כך ציוני בעלי אמר את עשית רצון בעליך המקום יוציא ממך שני בנים כבבא בן בוטא</p>

2 Yerushalmi Sotah 1:4

(MG Transl.)

<p>Rabbi Zavdiah the son-in-law of Rabbi Levi used to tell this story: Rabbi Meir would go to expound in the synagogue of Hamat every Friday night, and there was a woman there who would go and hear his voice. Once, he expounded for a long time. She went to go back home and she found the candle had gone out. Her husband said, "Where were you?" She said to him, "I was listening to the voice of the exposition." He said to her, Thus and such (?), that this woman cannot enter this house until she goes and spits in the face of the preacher. Rabbi Meir saw through divine inspiration and made himself as if his eye was bothering him. He said, "Any woman who knows how to whisper for an I should come and do so." Her neighbors said to her, "Hey, you want to go into your house. Act as if you are whispering and spit inside his eye." She came to him. He said to her, "are you a wise woman who can whisper over the eye?" From her fear of him, she said, "No." He said to her, "But if someone spits in it seven times it's good for it." When she had spit, he said to her, "Go tell your husband, 'you said once [to spit] on him, and she did it seven times." His students said to him, "Rabbi, this is how to disgrace the Torah. If you had told us, we would have brought him and whipped him on his bench and changed his mind, and he would have reconciled with his wife." He said to them: "Should the honor of Meir not be like the honor of his Maker? Just as the holy name, which is written in sanctity, God said it should be erased by water in order to make peace between a man and his wife - the honor of Meir all the more so!"</p>	<p>רבי זבדיה חתניה דרבי לוי הוה משתעי הדין עובדא ר' מאיר הוה יליף דריש בכנישתא דחמתא כל לילי שובא והוה תמה חדא איתתא יליפה שמעה קלי'. חד זמן עני דריש אזלת בעית מיעול לבייתה ואשכח בוצינא מיטפי אמר לה בעלה הן הויית'. אמרה ליה מישמעא קליה דדרושא. אמר לה מכך וכך דלית ההיא איתתא עללה להכא לבייתה עד זמן דהיא אזלה ורקקה גו אפוי דדרושא. צפה ר"מ ברוח הקודש ועבד גרמיה חשש בעיניה. אמר כל איתתא דידיעה מילחוש לעיניה תיתי תילחוש. אמרין לה מגירתא הא ענייתך תיעלין לבייתך עבדי גרמיך לחשה ליה ואת רקקה גו עיניה. אתת לגביה אמר לה חכמה את מילחוש לעיינא. מאימתיה עליה אמרה ליה לא. אמר לה ורוקקין בגויה שבע זימנין והוא טב ליה. מן דרקקת אמר לה אזלין אמרין לבעליך חד זמן אמרת ליה והיא רקקה שבעה זימנין. אמרו לו תלמידיו רבי כך מבזין את התורה. אילו אמרת לן לא הוינן מייתי ליה ומלקין ליה ספסליה ומרציין ומרצייה ליה לאיתתיה. אמר לון ולא יהא כבוד מאיר ככבוד קונו. ומה אם שם הקודש שנכתב בקדושה אמר הכתוב שיימחה על המים בשביל להטיל שלום בין איש לאשתו. וכבוד מאיר לא כל שכן:</p>
--	---

3 Yevamot 63a

<p>When Rav was taking leave of (his uncle and teacher) Rabbi Hiyya, (upon his return from Eretz Yisrael to Babylonia) he said to him: May the Merciful One save you from something that is worse than death. But is there anything that is worse than death? He went, examined the sources, and found: "And I find more bitter than death the woman, etc." (Eccles. 7:26) Rav's wife would constantly aggravate him. When he would</p>	<p>רב הוה מיפטר מרבי חייא אמר ליה רחמנא ליצלך ממידי דקשה ממותא ומי איכא מידי דקשה ממותא נפק דק ואשכח (קהלת ז, כו) ומוצא אני מר ממות את האשה וגו' רב הוה קא מצערא ליה דביתהו</p>
--	---

<p>say to her: Prepare me lentils, she would prepare him peas; if he asked her for peas, she would prepare him lentils. When Hiyya, his son, grew up, he would reverse the requests Rav asked him to convey to her, so that Rav would get what he wanted. Rav said to his son Hiyya: Your mother has improved now that you convey my requests. He said to Rav: It is I who reverse your request to her. Rav said to him: This is an example of the well-known adage that people say: He who comes from you shall teach you wisdom; You, (however,) should not do so, as it is stated: "They have taught their tongue to speak lies, they weary themselves to commit iniquity, etc." (Jeremiah 9:4). Rabbi Hiyya's wife would constantly aggravate him. Nevertheless, when he would find something she would appreciate, he would wrap it in his shawl and bring it to her. Rav said to him: Doesn't she constantly aggravate you? Rabbi Hiyya said to him: It is enough for us that they raise our children and save us from sin. Rav Yehuda was teaching Torah to Rav Yitzhak, his son, and they encountered the verse: "And I find more bitter than death the woman" (Ecclesiastes 7:26). [R. Yitzhak] said to him: Such as whom? [He said] "such as your mother." Didn't Rav Yehuda teach Rav Yitzhak, his son, the following baraita: A man finds peace of mind only with his first wife, as it is stated: "Let your fountain be blessed, and have joy from the wife of your youth" (Proverbs 5:18), and his son said to him: Such as whom? [He said] "such as your mother."? She was aggressive and forceful, but she was easily appeased</p>	<p>כי אמר לה עבידי לי טלופחי עבדא ליה חימצי חימצי עבדא ליה טלופחי</p> <p>כי גדל חייא בריה אפיך לה אמר ליה איעליא לך אמך אמר ליה אנא הוא דקא אפיכנא לה אמר ליה היינו דקא אמרי אינשי דנפיק מינך טעמא מלפך את לא תעביד הכי שנאמר (ירמיהו ט, ד) למדו לשונם דבר שקר העוה וגו'</p> <p>רבי חייא הוה קא מצערא ליה דביתהו כי הוה משכח מידי צייר ליה בסודריה ומייתי ניהלה אמר ליה רב והא קא מצערא ליה למר א"ל דיינו שמגדלות בנינו ומצילות אותנו מן החטא</p> <p>מקרי ליה רב יהודה לרב יצחק בריה (קהלת ז, כו) ומוצא אני מר ממות את האשה א"ל כגון מאן כגון אמך והא מתני ליה רב יהודה לרב יצחק בריה אין אדם מוצא קורת רוח אלא מאשתו ראשונה שנאמר (משלי ה, יח) יהי מקורך ברוך ושמח מאשת נעורייך וא"ל כגון מאן כגון אמך</p> <p>מתקיף תקיפא ועבורי מיעברא במלה</p>
---	--

4 'Rivkah Lubitch, "מר ממוות"

(בתוך מדרשי נשים, עמ' 156 הוצאת ידיעות אחרונות (עורכות: תמר ביאלה ונחמה וינגרטן מינץ)
 (MG loose translation)

<p>1 Rav's wife would serve him peas When he would request lentils And lentils when he would request peas And regarding matters like this they said: "And I find a woman more bitter than death." Why so extreme? - Was it not because sometimes Rav would say to her That he would come home early from the study hall And he would come home after nightfall 10 And his wife would sit forlorn and wait for him Until her wrath and anger would be riled up against him</p>	<p>1 אשתו של רב היתה מגישה לו חימצי כשהיה מבקש טלופחי, וטלופחי כשהיה מבקש חימצי, ועל דברים כגון אלה אמרו: "ומוצא אני מר ממות את האשה". 5 וכל כך למה? – לא משום שפעמים היה אומר לה רב שיקדים לבוא מבית המדרש מבעוד יום והיה בא אחרי צאת הכוכבים, והיתה יושבת אשתו בעליבותה ומצפה לו, 10 עד שהיה מתעורר עליו רוגזה וכעסה.</p>
---	---

<p>And sometimes he would tell her he would be home late And he would come before his time And his wife would rush to and fro to prepare his meal 15 - and Not because sometimes he would hint to her That they would eat together (along) And he would come from the study hall with many disciples And they would sit and enjoy And this one would labor to serve them all And they would move their mouths with wise and sharp words and in the end bless God</p>	<p>ופעמים שהיה אומר לה שיאחר לבוא מבית המדרש והיה מקדים ובא לפני זמנו, והיתה אשתו מתרוצצת אנה ואנה להתקין לו סעודתו. – ולא משום שפעמים היה רומז לה שיקבעו סעודתם יחדיו והיה בא מבית המדרש עם תלמידים לרוב, והיו יושבים להם ואוכלים ונהנים, וזו עמלה להגיש לכולם, והם מנעימים פיהם בדברי חכמה וחידוד ולבסוף מברכים את ה'.</p>
<p>And sometimes he would say that he would bring guests to the meal And she would stand and cook and prepare a nice feast And in the end he would come by himself - rather because when Rave knew that his wife had cooked peas He would ask for lentils And he would ask for peas When he knew she cooked lentils And this one would be quiet and not say anything to him She just gave him what was ready in the pot. And the poor woman did not know Why or whatfor her husband did this to her Wasnt he her whole world and her whole work Therefore she was bitter and embittering all the time And she almost asked to die And regarding these her friends said to her “And I find a woman more bitter than death.”</p>	<p>ופעמים היה אומר לה שיביא אורחים לסעודה והיתה עומדת ומבשלת ומתקינה סעודה יפה, ולבסוף היה בא בגפו. – אלא משום שכשידע רב שבישלה אשתו חימצי היה מבקש טלופחי, והיה מבקש חימצי כשידע שבישלה טלופחי. וזו שתקה ולא אמרה לו דבר, רק שהגישה לו את מה שהיה מתוקן בסיר.</p>
<p>And the poor woman did not know Why or whatfor her husband did this to her Wasnt he her whole world and her whole work Therefore she was bitter and embittering all the time And she almost asked to die And regarding these her friends said to her “And I find a woman more bitter than death.”</p>	<p>ולא היתה יודעת האשה האומללה על מה ולמה עושה לה כך בעלה, הלוא הוא כל עולמה וכל עמלה. לפיכך היתה מרה ומרירה כל הימים וכמעט שביקשה למות. ועל כגון אלה אמרו לה חברותיה: "ומוצא אני מר ממות את האשה".</p>

II - Satan's Many Disguises; Can You Recognize Your Wife?

III - Hunger Over Shame?

IV - How Can The Law Protect Spousal Dignity?

II - Alienated Spouses and Unexpected Disguises

1. Kiddushin 80a-81b

(modified Koren/Sefaria transl.)

<p>Rabbi Akiva would likewise ridicule transgressors. One day, Satan appeared to him as a woman at the top of a palm tree. Rabbi Akiva grabbed hold of the palm tree and began climbing. When he was halfway up the palm tree, the evil inclination left him and said to him: Were it not for the fact that they proclaim about you in heaven: Be careful with regard to Rabbi Akiva and his Torah, I would have made your blood like two <i>ma'a</i>.</p>	<p>ר' עקיבא הוה מתלוצץ בעוברי עבירה, יומא חד אידמי ליה שטן כאיתתא בריש דיקלא, נקטיה לדיקלא וקסליק ואזיל. כי מטא לפלגיה דדיקלא שבקיה, אמר: אי לאו דמכרזי ברקיעא הזהרו ברבי עקיבא ותורתו, שויתיה לדמך תרתי מעי.</p>
<p>Peleimu had the habit to say every day: An arrow in the eye of Satan. One day, it was the eve of Yom Kippur, and Satan appeared to him as a pauper who came and called him to the door, requesting alms. Peleimu brought out bread to him. Satan said to him: On a day like today, everyone is inside eating, and shall I stand outside and eat? Peleimu brought him inside and gave him bread. He said to him: On a day like today, everyone is sitting at the table, and shall I sit by myself? They brought him and sat him at the table. He was sitting and had covered himself with boils and pus, and he was doing repulsive things at the table. Peleimu said to the pauper: Sit properly and do not act in a revolting manner. Satan then said to him: Give me a cup. They gave him a cup. He coughed up his phlegm and spat it into the cup. They berated him for acting this way, at which point Satan pretended to sink down and die. They heard people around them saying: Peleimu killed a man! Peleimu killed a man! Peleimu fled and hid himself in the bathroom. Satan followed him and fell before him. Upon seeing that Peleimu was suffering, he revealed himself to him. Satan said</p>	<p>פלימו הוה רגיל למימר כל יומא: גירא בעיניה דשטן. יומא חד מעלי יומא דכיפורי הוה, אידמי ליה כעניא, אתא קרא אבבא, אפיקו ליה ריפתא, אמר ליה: יומא כי האינדא כולי עלמא גואי, ואנא אבראי? עייליה וקריבו ליה ריפתא. אמר ליה: יומא כי האינדא כולי עלמא אתכא, ואנא לחודאי? אתיוהו ואתבוהו אתכא. הוה יתיב מלא נפשיה שיחנא וכיבי עליה, והוה קעביד ביה מילי דמאיס, א"ל: 81b תיב שפיר. אמר ליה: הבו לי כסא, יהבו ליה כסא, אכמר שדא ביה כיחו, נחרו ביה, שקא ומית. שמעו דהוו קאמרי: פלימו קטל גברא! פלימו קטל גברא! ערק וטשא נפשיה בבית הכסא, אזיל בתריה נפל קמיה. כי דחזייה דהוה מצטער גלי</p>

<p>to him: What is the reason that you spoke this way, provoking me by saying: An arrow in the eye of Satan? He replied: But what then should I say? Satan said to him: Let the Master, i.e., Peleimu, say: Let the Merciful One rebuke the Satan.</p>	<p>ליה נפשיה, אמר ליה: מאי טעמא אמרת הכי? ואלא הכי אימא? אמר ליה, לימא מר: רחמנא נגער ביה בשטן.</p>
<p>Rabbi Ḥiyya bar Ashi was accustomed to say, whenever he would fall on his face in prayer: May the Merciful One save us from the evil inclination. One day his wife heard him saying this prayer. She said: After all, it has been several years since he has withdrawn from engaging in intercourse with me. What is the reason that he says this?</p> <p>One day, while he was studying in his garden, she adorned herself and repeatedly walked past him. He said: Who are you? She said: I am Ḥaruta, a well-known prostitute, returning from my day at work. He propositioned her. She said to him: Give me that pomegranate from the top of the tree as payment. He leapt up, went, and brought it to her, and they engaged in intercourse.</p> <p>When he came home, his wife was lighting a fire in the oven. He went and sat inside it. She said to him: What is this? He said to her: Such and such an incident occurred; he told her that he engaged in intercourse with a prostitute. She said to him: It was I. He paid no attention to her, thinking she was merely trying to comfort him, until she gave him signs that it was indeed she. He said to her: I, in any event, intended to transgress. The Gemara relates: All the days of that righteous man he would fast for the transgression he intended to commit, until he died by that death.</p>	<p>רבי חייא בר אשי הוה רגיל כל עידן דהוה נפל לאפיה, הוה אמר: הרחמן יצילנו מיצר הרע. יומא חד שמעתינהו דביתהו, אמרה: מכדי הא כמה שני דפריש ליה מינאי, מאי טעמא קאמר הכי?</p> <p>יומא חדא הוה קא גריס בגינתיה, קשטה נפשה חלפה ותנייה קמיה.</p> <p>אמר לה: מאן את? אמרה: אנא חרותא דהדרי מיומא, תבעה, אמרה ליה: אייתי ניהליה להך רומנא דריש צוציתא, שוור אזל אתייה ניהלה. כי אתא לביתיה, הוה קא שגרא דביתהו תנורא, סליק וקא יתיב בגויה. אמרה ליה: מאי האי?</p> <p>אמר לה: הכי והכי הוה מעשה, אמרה ליה: אנא הואי. לא אשגח בה, עד דיהבה ליה סימני, אמר לה: אנא מיהא לאיסורא איכווני.</p> <p>כל ימיו של אותו צדיק היה מתענה, עד שמת באותה מיתה.</p>

As it is taught in a *baraita* concerning a husband who nullified the vow of his wife: **“Her husband has made them null; and the Lord will forgive her”** (Numbers 30:13). **With regard to what case is the verse speaking?** Why would the woman require forgiveness if her husband has nullified her vow? It is referring to a woman who vowed to be a nazirite, and her husband heard and nullified her vow. And she did not know that her husband had nullified her vow, and she drank wine and contracted impurity from a corpse, violating her presumed vow. When Rabbi Akiva came to this verse he would cry. He said: And if with regard to one who intended to eat pork, and kosher lamb came up in his hand, like this woman who intended to violate her vow but in fact did not, the Torah nevertheless says: She requires atonement and forgiveness, all the more so does one who intended to eat pork and pork came up in his hand require atonement and forgiveness.

In a similar manner, you can say that the same lesson can be derived from the verse: **“Though he know it not, yet is he guilty, and shall bear his iniquity”** (Leviticus 5:17). When Rabbi Akiva came to this verse he would cry. He said: And if with regard to one who intended to eat permitted fat, and forbidden fat mistakenly came up in his hand, the Torah states: **“Though he know it not, yet is he guilty, and shall bear his iniquity,”** all the more so is this true for one who intended to eat forbidden fat and forbidden fat came up in his hand. Isi ben Yehuda says with regard to the verse **“Though he know it not, yet is he guilty, and shall bear his iniquity”**: With regard to this matter all sufferers shall grieve, since the verse teaches that one is punished even for sinning unawares.

דתניא: אישה הפרם וה' יסלח לה - מה הכתוב מדבר? באשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה והפר לה, והיא לא ידעה שהפר לה בעלה, והיתה שותה יין ומטמאה למתים.

רבי עקיבא כי הוה מטי להאי פסוקא הוה בכי, אמר: ומה מי שנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה, אמרה תורה: צריכה כפרה וסליחה, מי שנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר - על אחת כמה וכמה!

כיוצא בדבר אתה אומר: בולא ידע ואשם ונשא עונו, כשהיה רבי עקיבא מגיע לפסוק זה היה בוכה, ומה מי שנתכוין לאכול שומן ועלה בידו חלב, אמרה תורה: ולא ידע ואשם ונשא עונו, מי שנתכוין לאכול חלב ועלה בידו חלב - על אחת כמה וכמה! איסי בן יהודה אומר: ולא ידע ואשם ונשא עונו - על דבר זה ידו כל הדווים.

<p>Mishnah: A man is commanded regarding procreation, but not a woman. Rabbi Yohanan ben Brokah says, regarding both of them he says “and God blessed them and God said unto them, be fruitful and multiply.”</p> <p>...</p> <p>Yehudah and Hizkiyah were twins. One was fully formed after nine months, and one at the beginning of seven. Yehudit, the wife of Rabbi Hiyya, had distress in birth. She changed her clothes and came before R Hiyya. She said: Is a woman commanded regarding procreation? He said to her: No/ She went and drank a sterilizing potion. Eventually the matter became known. He said to her, I wish you bore for me one more wombful. As the master said, Yehudah and Hiskiyah were twins. Pazi and Tavi their sisters.</p>	<p>מתני'. האיש מצווה על פריה ורביה, אבל לא האשה; רבי יוחנן בן ברוקה אומר, על שניהם הוא אומר: ויברך אותם אלהים ויאמר להם [אלהים] פרו ורבו.</p> <p>...</p> <p>יהודה וחזקיה תאומים היו, אחד נגמרה צורתו לסוף תשעה, ואחד נגמרה צורתו לתחלת שבעה; יהודית דביתהו דר' חייא הוה לה צער לידה, שנאי מנא ואתיא לקמיה דר' חייא, אמרה: אתתא מפקדא אפריה ורביה? אמר לה: לא. אזלא אשתיא סמא דעקרתא, לסוף איגלאי מילתא, אמר לה: איכו ילדת לי חדא כרסא אחריתא; דאמר מר: יהודה וחזקיה אחי, פזי וטוי אחוותא.</p>
---	---

3 Yevamot 63a

<p>When Rav was taking leave of (his uncle and teacher) Rabbi Hiyya, (upon his return from Eretz Yisrael to Babylonia) he said to him: May the Merciful One save you from something that is worse than death. But is there anything that is worse than death? He went, examined the sources, and found: “And I find more bitter than death the woman, etc.” (Eccles. 7:26)</p> <p>Rav’s wife would constantly aggravate him. When he would say to her: Prepare me lentils, she would prepare him peas; if he asked her for peas, she would prepare him lentils.</p> <p>When Hiyya, his son, grew up, he would reverse the requests Rav asked him to convey to her, so that Rav would get what he wanted. Rav said to his son Hiyya: Your mother has improved now that you convey my requests. He said to Rav: It is I who reverse your request to her. Rav said to him: This is an example of the well-known adage that people say: He who comes from you shall teach you wisdom; You, (however,) should not do so, as it is stated: “They have taught their tongue to speak lies, they weary themselves to commit iniquity, etc.” (Jeremiah 9:4).</p> <p>Rabbi Hiyya’s wife would constantly aggravate him. Nevertheless, when he would find something she would appreciate, he would wrap it in his shawl and bring it to her. Rav said to him: Doesn’t she constantly aggravate you? Rabbi Hiyya said to him: It is enough for us that they raise our children and save us from sin.</p> <p>Rav Yehuda was teaching Torah to Rav Yitzhak, his son, and they encountered the verse: “And I find more bitter than</p>	<p>רב הוה מיפטר מרבי חייא אמר ליה רחמנא ליצלך ממידי דקשה ממותא ומי איכא מידי דקשה ממותא נפק דק ואשכח (קהלת ז, כו) ומוצא אני מר ממות את האשה וגו'</p> <p>רב הוה קא מצערא ליה דביתהו כי אמר לה עבידי לי טלופחי עבדא ליה חימצי חימצי עבדא ליה טלופחי</p> <p>כי גדל חייא בריה אפיך לה אמר ליה איעליא לך אמך אמר ליה אנא הוא דקא אפיכנא לה אמר ליה היינו דקא אמרי אינשי דנפיק מינך טעמא מלפך את לא תעביד הכי שנאמר (ירמיהו ט, ד) למדו לשונם דבר שקר העוה וגו'</p> <p>רבי חייא הוה קא מצערא ליה דביתהו כי הוה משכח מידי צייר ליה בסודריה ומייתי ניהלה אמר ליה רב והא קא מצערא ליה למר א"ל דיינו שמגדלות בנינו ומצילות אותנו מן החטא</p> <p>מקרי ליה רב יהודה לרב יצחק בריה</p>
--	--

<p>death the woman” (Ecclesiastes 7:26). [R. Yitzhak] said to him: Such as whom? [He said] “such as your mother.” Didn’t Rav Yehuda teach Rav Yitzhak, his son, the following baraita: A man finds peace of mind only with his first wife, as it is stated: “Let your fountain be blessed, and have joy from the wife of your youth” (Proverbs 5:18), and his son said to him: Such as whom? [He said] “such as your mother.”? She was aggressive and forceful, but she was easily appeased</p>	<p>(קהלת ז, כו) ומוצא אני מר ממות את האשה א"ל כגון מאן כגון אמך והא מתני ליה רב יהודה לרב יצחק בריה אין אדם מוצא קורת רוח אלא מאשתו ראשונה שנאמר (משלי ה, יח) יהי מקורך ברוך ושמח מאשת נעורייך וא"ל כגון מאן כגון אמך מתקיף תקיפא ועבורי מיעברא במלה</p>
--	--

4 'Rivkah Lubitch, "מר ממוות"

(בתוך מדרשי נשים, עמ' 156 הוצאת ידיעות אחרונות (עורכות: תמר ביאלה ונחמה וינגרטן מינץ)
(MG loose translation)

<p>1 Rav's wife would serve him peas When he would request lentils And lentils when he would request peas And regarding matters like this they said: "And I find a woman more bitter than death." Why so extreme? - Was it not because sometimes Rav would say to her That he would come home early from the study hall And he would come home after nightfall 10 And his wife would sit forlorn and wait for him Until her wrath and anger would be riled up against him And sometimes he would tell her he would be home late And he would come before his time And his wife would rush to and fro to prepare his meal 15 - and Not because sometimes he would hint to her That they would eat together (along) And he would come from the study hall with many disciples And they would sit and enjoy And this one would labor to serve them all And they would move their mouths with wise and sharp words and in the end bless God And sometimes he would say that he would bring guests to the meal And she would stand and cook and prepare a nice feast And in the end he would come by himself - rather because when Rave knew that his wife had cooked peas He would ask for lentils And he would ask for peas When he knew she cooked lentils And this one would be quiet and not say anything to him</p>	<p>1 אשתו של רב היתה מגישה לו חימצי כשהיה מבקש טלופחי, וטלופחי כשהיה מבקש חימצי, ועל דברים כגון אלה אמרו: "ומוצא אני מר ממות את האשה". 5 וכל כך למה? - לא משום שפעמים היה אומר לה רב שיקדים לבוא מבית המדרש מבעוד יום והיה בא אחרי צאת הכוכבים, 10 והיתה יושבת אשתו בעליבותה ומצפה לו, עד שהיה מתעורר עליו רוגזה וכעסה. ופעמים שהיה אומר לה שיאחר לבוא מבית המדרש והיה מקדים ובא לפני זמנו, והיתה אשתו מתרוצצת אנה ואנה להתקין לו סעודתו. 15 - ולא משום שפעמים היה רומז לה שיקבעו סעודתם יחדיו והיה בא מבית המדרש עם תלמידים לרוב, והיו יושבים להם ואוכלים ונהנים, וזו עמלה להגיש לכולם, 20 והם מנעימים פיהם בדברי חכמה וחידוד ולבסוף מברכים את ה'. ופעמים היה אומר לה שיביא אורחים לסעודה והיתה עומדת ומבשלת ומתקינה סעודה יפה, ולבסוף היה בא בגפו. - אלא משום שכשידע רב שבישלה אשתו חימצי 25 היה מבקש טלופחי, והיה מבקש חימצי כשידע שבישלה טלופחי. וזו שתקה ולא אמרה לו דבר,</p>
--	--

<p>She just gave him what was ready in the pot. And the poor woman did not know Why or whatfor her husband did this to her Wasnt he her whole world and her whole work Therefore she was bitter and embittering all the time And she almost asked to die And regarding these her friends said to her "And I find a woman more bitter than death."</p>	<p>רק שהגישה לו את מה שהיה מתוקן בסיר. ולא היתה יודעת האשה האומללה על מה ולמה עושה לה כך בעלה, הלוא הוא כל עולמה וכל עמלה. לפיכך היתה מרה ומרירה כל הימים וכמעט שביקשה למות. ועל כגון אלה אמרו לה חברותיה: "ומוצא אני מר ממות את האשה".</p> <p style="text-align: right;">30</p> <p style="text-align: right;">35</p>
--	--